

KELDERFLESSEN MET VOGELS IN HET CACHET

Peter Vermeulen

Om voor mij nog onduidelijke redenen waren vogels populair bij onze vroegere distilleerderijen en jeneverhandelaren. Ik kan geen verband bedenken tussen zulk een vliegend dier en de vaderlandse jajem. Vooral voor de export naar het voormalige Nederlandsch Indië waren de afbeeldingen van vogeltjes welhaast een must. Men kan een onderscheid maken tussen branderijen, die altijd al een vogel als beeldmerk voerden (b.v. de welbekende ooievaar van Henkes, distilleerderij 'De Ooievaar' of de valk van P.Rademakers, distilleerderij "De Valk") en de meeste andere fabrikanten of handelaren, die extra voor de export vogels als beeldmerk invoerden. Al deze vogels hebben in ieder geval wel geleid tot fraaie afbeeldingen op de cachets (glaszegels) van de vaderlandse kelderflessen. Soms staat er alleen maar vogel in het cachet al dan niet met toevoeging van het woord 'Schiedam'. We moeten dan al gauw denken aan namaak of aan een B-merk. Uit mijn verzameling wil ik U de volgende noemen.

Van Berckel & Co

De distilleerderij van Van Berckel te Delft heette De Papagaai en het is dus logisch dat er een papagaai in het cachet verscheen. Maar toch ook wordt deze fles veelvuldig in het huidige Indonesië gevonden, zij het meestal van een wat latere datering. Ca 1900 - 1940. Vaak al met de Owens machine vervaardigd. Het bedrijf werd in 1705 als brouwerij te Delft gesticht door Jacob Kleij. In 1956 opgegaan in The united Distillers of Holland. Cachets bestaan zowel met "DE PAPAGAAI HOLLAND" alsmede met "DE PAPAGAAI DELFT" rondom een *papagaai*.

J.T.Beukers

De distilleerderij van Beukers heette 't Haantje', vandaar dat het voornaamste beeldmerk ons een haan toont. Het werd wereldwijd gevoerd. Gelet op de hoeveelheid aldaar gevonden flessen geschiedde de export vooral naar India. Het bedrijf bestond van 1740 tot 1957 te Schiedam.

In mijn verzameling bevindt zich een kelderfles met cachet "J.T. BEUKERS SCHIEDAM" rondom een *haan*.

Ook het exportmerk British Nigerian laat een haan zien. Beukers had hiertoe The British Nigerian Co Ltd opgericht.

W. Biedermann & Co

Dit bedrijf kwam oorspronkelijk uit Bremen, maar vestigde zich later ook in Semarang. Het is niet duidelijk of het moederbedrijf ook een distilleerderij bezat of dat er alleen als handelsagent werd opgetreden. In ieder geval was men actief op de 'vogeltjesmarkt' met merken als:

Tjap Boeroen met *twee kraanvogels met tussen hen in aan hun snavels: drie ballen aan een touw.*

Tjap Boeroeng manis met

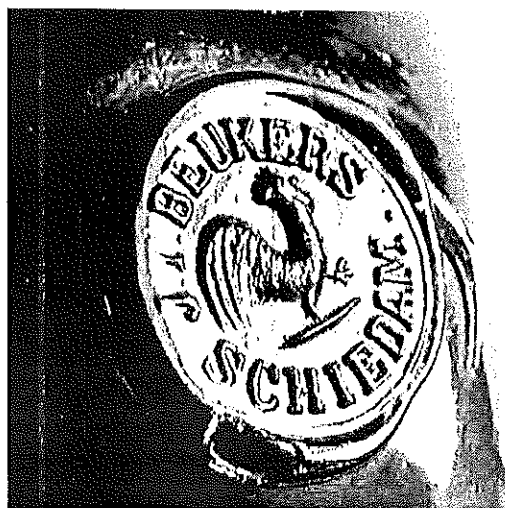
twee vogels

Tjap Boerong met *twee vogels*

N.B. Steeds andere soorten vogels!

en boeroeng/boerong = vogel)

Was er wellicht een relatie met Herman Jansen?

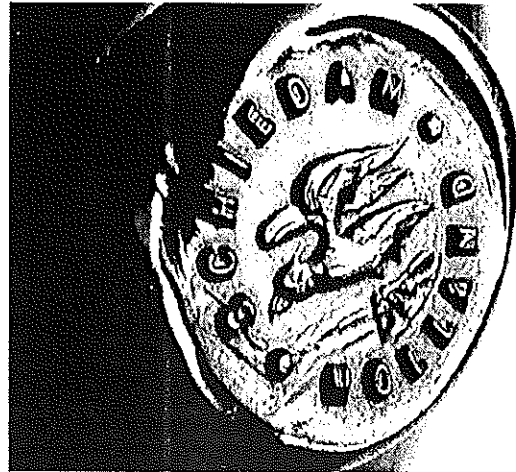

Blankenheym & Nolet

In 1714 begon Carolus Blankenheym een distilleerderij aan de Hoogstraat hoek 't Steyger, Schiedam.

In 1814 huwde Hubertus Sigismundus Nolet (zoon van J.J.Nolet, 4e generatie) met Elisabeth Josina Blankenheym. Samen met zijn schoonvader Carolus (naamgenoot van de oprichter) richtte hij "BLANKENHEYM & NOLET" op. Reeds in 1815 trad Nolet uit, maar de naam bleef hetzelfde. Sinds 1970 ingelijfd bij Bols. Blankenheym & Nolet liet liefst zo'n 165 beeldmerken registreren, waarvan we hier alleen de vogels willen noemen:

- De Duif (duif)(1882-1918)
- Eagle Gin (vliegende arend met een schild)(1881-1938)
- Falcon Gin (valk op tak)
- Ibis (ibis)(1882-1946)
- Ice Bird (ijsvogeltje)(1905-1944)
- Kingfisher Gin (ijsvogeltje)(1881-1918)
- uw)(1903-1923)
- Pelican (pelikaan)(1882-1938)
- Phoenix (feniks)(1881)
- W.P.& Co. Chicken Cock (haan)(1881-1918)

J.T.Clifford

Vermoedelijk behoorde Clifford tot de handelsfamilie Oetjens Pancras Clifford, oorspronkelijk afkomstig uit

De afbeelding in het cachet van de Clifford kelderfles is een rechtstreekse kopie van die van AJ van der Valk uit Delfshaven, nl een *ooievaar op het nest met drie jonge vogels*

rondom "J.T.CLIFFORD". Het is mij niet bekend of Clifford een agent van Van der Valk was of dat hij het beeldmerk achteloos kopieerde.

Daalmeyer

In het 19e eeuwse Schiedam waren er minstens twee distilleerderijen Daalmeyer, nl A. Daalmeyer en J.A. Daalmeyer. Er bestond kennelijk een familierelatie. Samen bezaten zij in ieder geval branderij AEmden@.

A.Daalmeyer bezat distilleerderij ADe Tulp@ en voerde o.a een *eend* als beeldmerk. Maar ook J.A. Daalmeyer voerde o.a. een *eend* als beeldmerk. Daalmeyer werd ca 1960 overgenomen door Bols.

Van Dulken Weiland & Co

Dit bedrijf bestond van ca 1790 tot ca 1960 eerst in Rotterdam, later ook in Schiedam. Het voornaamste beeldmerk was een adelaar.

Geregistreerde merken waren o.a.:

- Adelaar
- Eagle Brand
- Gouden Arend

"VAN DULKEN WEILAND & Co." rondom een *adelaar*.

De vraag is of de kelderfles met cachet "SCHIEDAM HOLLAND" rondom een *adelaar vliegend over een berg* ook door Van Dulken Weiland werd uitgebracht.

A. van Dusseldorp CGz

Het wapen van de Vlaardingse familie van Van Dusseldorp vertoont in blauw een naar links gewende witte gans met rode snavel en poten, staande op groene grond. Het was dus logisch, dat dit bedrijf (Vlaardingen, eind 19e eeuw) een gans als beeldmerk voerde.

In mijn verzameling is een kelderfles met cachet "V D & Z" plus een *gans*.

Gerlty

Over het merk "GERLTY BRAND SCHIEDAM" heb ik tot nu toe nog niets kunnen vinden. In het cachet zien we een *langsnavelige vogel*. Misschien geeft de bodem nog een aanwijzing met de letters "JT"?

Gompen & Co

Dit - in Soerabaia gevestigde - bedrijf was vermoedelijk een handelsfirma. Bekend zijn o.m. de merken met cachet:

- "TJAP TJANGAH SCHIEDAM" plus *twee vogels en een kroon*;

- "DOUBLE STORK SCHIEDAM GC" rondom *twee ooievaars, één staand met een bloem in zijn poot, één zittend naast een kelderfles*.

W. Hasekamp & Co

De distilleerderij van Hasekamp bestond van 1901 tot 1971 te Schiedam. Overgenomen door Bols. Hasekamp bezat ook een glasfabriek.

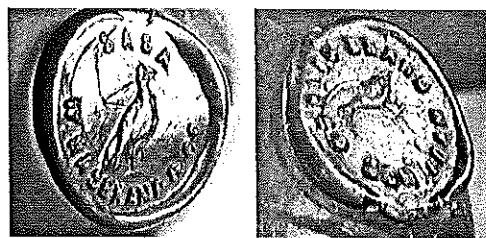
Bekend in verzamelaarskringen werd het bedrijf door de export van pictoriale kelderflessen naar West-Afrika.

- Curlew (wulp)
- Sasa (soort vogel)
- Guineefowl Brand (parelhoen)
- Starling Geneva (spreeuw)
- Lyre Bird (liervogel)
- Penguin Brand (pinquin)
- Wilde boskip
- Hen
- Eend
- Duif

Ook bezit ik een kelderfles met cachet

"W.HASEKAMP & Co SCHIEDAM"

rondom *twee boven elkaar zittende roofvogels (adelaars?)*

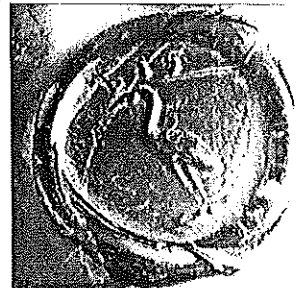
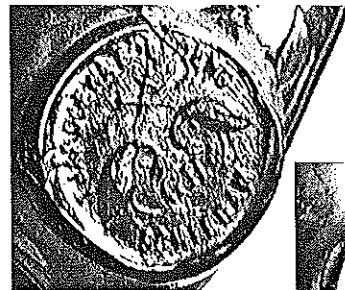
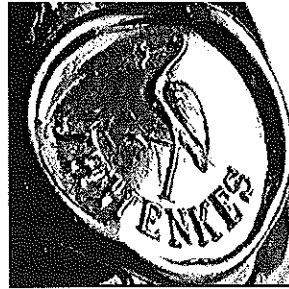
J.H.Henkes

J.H. Henkes begon zijn bedrijf, distilleerderij ADe Oijevaar@, in 1824 te Delfshaven later (na WO II) werd het overgeplaatst naar Hendrik-Ido-Ambacht. In de loop van de jaren nam Henkes meer dan 40 andere bedrijven over, maar in de jaren >80 viel het concern ten prooi aan Bols. Als voornaamste beeldwerk fungeerde uiteraard een ooievaar. Voor de export ook als Stork Brand of Royal Stork Gin aangeduid.

De andere vogel in het assortiment was de feniks met:

- Phoenix (afbeelding van een feniks) (1851)
- Three Phoenix (met de afbeelding van 3 feniksen)

Deze laatstgenoemde fles heb ik overigens nog nergens gezien!

G.Hoppenstedt of Gebroeders Hijmans?

Zeker fraai is het cachet "TJAP DOEWAB BOENG GH SCHIEDAM" rondom twee gekruiste zwaarden en twee buigende vogels. Doewab = twee, boeng is goed.

Het is echter niet zeker of de letters AGH@ slaan op G.Hoppenstedt of op Gebrs Hymans, beide uit Semarang (Indonesië). Het waren vermoedelijk handelsagenten.

A.van Hoboken, A.C.A Nolet of Blankenheym & Nolet

Het is niet duidelijk van wie de kelderfles met het cachet "IBIS" rondom een ibis afkomstig is. Alle drie de opgemelde bedrijven voerden een ibis als beeldmerk.

Herman Jansen

Het nog immer bestaande bedrijf van Jansen werd anno 1777 te Schiedam opgericht door Pieter Jansen. Naamgever Herman Jansen richtte in 1898 een glasfabriek op "Uit Tegenweer Opgericht" (UTO). Later na een fusie met "Vlek & Co" uit Delft veranderde de betekenis in: "Unaniem Tot Overeenstemming". Herman Jansen grossierde bijna in vogels bij de export naar Ned. Indië. Een deel van de flessen werd onder de naam van een handels agent of importeur uitgebracht.

Wij noemen hier:

- De Goudvink of Goldfinch
- Tjap Berketoet (duif) voor S.B.Mesritz & Co
- Kluut (1907)
- Wouwaapje (1907)
- Umbrella (1907) (parapluvogel)
- Lepelaar (1907) of Spoonbird Brand
- Roerdomp (1907)
- Cardinal Gin (1907)(kardinaalvogel)
- Liervogel
- Double Cygne (twee zwanen)
- "TJAP BOERONG SCHIEDAM"; rondom twee opzij kijkende vogels waartussen een kroon waaronder de letters "HJ"
- "TJAP BOEROENG JENEVER"; rondom twee naar binnen kijkende vogels waartussen een kroon en een ster.

Meder & Zoon

J.J.Meder & Zoon, distilleerderij ADe Zwaan@, werd in 1795 te Schiedam opgericht. In 1920 kwam de zaak in handen van de familie van Kempen (Wassenaar). In 1970 werd het bedrijf overgenomen door "Coebergh@.

Het voornaamste beeldmerk was natuurlijk een zwaan; Zwaan Genever en voor de export Swan Geneva. Volgens een vriendelijke mededeling van de laatste directeur, de heer van Kempen, staan de letters AWP@ in het cachet voor Weesp. Uit empirisch onderzoek is mij gebleken, dat de eerste kelderflessen van helder (zeer dun) glas werden gebruikt door Meder & Zoon.

Het oorspronkelijk Duitse bedrijf van J.Ferd.Nagel (Altona/Hamburg) heeft zich vermoedelijk omstreeks 1900 ook in Schiedam gevestigd.

Het voornaamste beeldmerk was een hert met gewei. Er bestaat echter ook een kelderfles met een haan in het cachet. Merkwaardigerwijs is dit dezelfde haan als bij AJ.T.Beukers@. Dit kan natuurlijk geen toeval zijn. Of het betreft hier een imitatie of er bestond een relatie tussen beide merken. Zowel de ABeukers haan@- als de ANagel haan@ fles in mijn verzameling is daarenboven in hetzelfde land gevonden (India).

S.L. van Nierop & Co

S.L. van Nierop & Co was een handelsfirma uit Soerabaia. Met vogels in het cachet voerde zij o.a.:

- "TJAP AJAM vnc SCHIEDAM" rondom twee vogels en een kroon (ajam = kip)
- twee kraanvogels met vaatje met op de zijkant de behakking "S.L.V.NIEROP & Co'S HANDELMAATSCHAPPY"

A.C.A. Nolet

A.C.A. Nolet begon zijn bedrijf medio 19e eeuw in Schiedam. Hij bezat ondermeer distilleerderij ABilbao@.

Met vogels in het cachet zijn mij bekend:

- "TJAP EMU SCHIEDAM" plus een emu; behakking "A.C.A. NOLET DIST. SCHIEDAM" (2x)
- "A.C.A.NOLET SCHIEDAM" rondom een ibis.

Het bedrijf is overgenomen door AJ.T. Beukers@

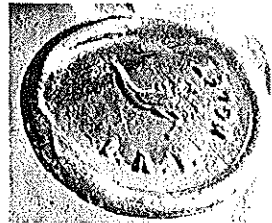
J.A.J.Nolet

Eigenlijk J.A.J. Nolet in 1691 te Schiedam gesticht door Jan Lucasse Nolet. Naamgever is J.A.J. Nolet (" 1850) als opvolger van de fa "Beukers & Nolet".

In 1853 begon J.A.J.Nolet Sr in het voormalige pand van Daniel Vissers' zoon Gerrit. De bekendste distilleerderij van het bedrijf was wel- "De Dubbele Adelaar" (ca 1870).

Vogelmerken zijn o.a.:

- Dubbele Adelaar of voor de export Imperial Aguila Ginebra (afbeelding van een dubbele gekroonde adelaar)
- Game Cock (vechthaan)
- "I.A.I.NOLET" onder een pauwachtige vogel

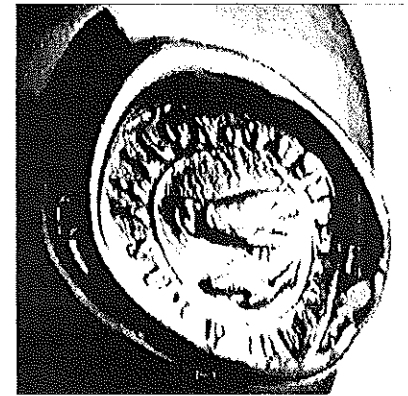

P.Rademaker & Co

P.Rademaker & Co, een toch wat onbekende distillateur in de tweede helft van de 19e eeuw te Delfshaven. Distilleerderij ADe Valk@. Beeldmerken met vogels waren:

- De Valk
- De Gekroonde Valk
- en voor de export AFALCON BRAND@

Opvallend is, dat in de bovenstaande cachets het steeds om anders uitziende valken gaat.

J.van der Valk & Co

Ca 1772 opgericht door Jan van der Valk te Delfshaven, later ook in Schiedam.

Het bedrijf was aan de oude haven van Delfshaven gevestigd, precies tegenover de grote concurrent J.H.Henkes.

In dit verband is het aardig een geschiedenis te vermelden, die ik U niet onthouden wil.

Een burgercomité o.l.v. de distillateur Henkes bracht geld bijeen voor de oprichting van het (nog steeds aanwezige) standbeeld van de plaatselijke zeeheld Piet Heyn. En wat deed Van der Valk? Juist, hij liet de naam Piet Heyn + afbeelding van het standbeeld als een Van der Valk merk officieel registreren.

Het bedrijf werd uiteindelijk overgenomen door J.J.Melchers, Schiedam.

Vogelmerken - nee geen Valk! (die was al vastgelegd door Rademaker) - :

- cachet "J.VAN DER VALK en Co" plus een nest met een oude ooievaar met drie jongen; behakking "J. VAN DER VALK & Co. ROTTERDAM".

- cachet "THE HOOPOO J.VAN DER VALK & Co" rondom een hop. -

De Vos & Jansse

Van De Vos & Jansse is mij in het geheel niets bekend. Ik bezit echter wel een kelderfles met een cachet, waarop twee ooievaars bij een put te zien zijn met als behakking "de VOS & JANSSE".

Uw reacties op dit artikel zie ik gaarne tegemoet!
Dit kan ook per e-mail: petverm@freeler.nl